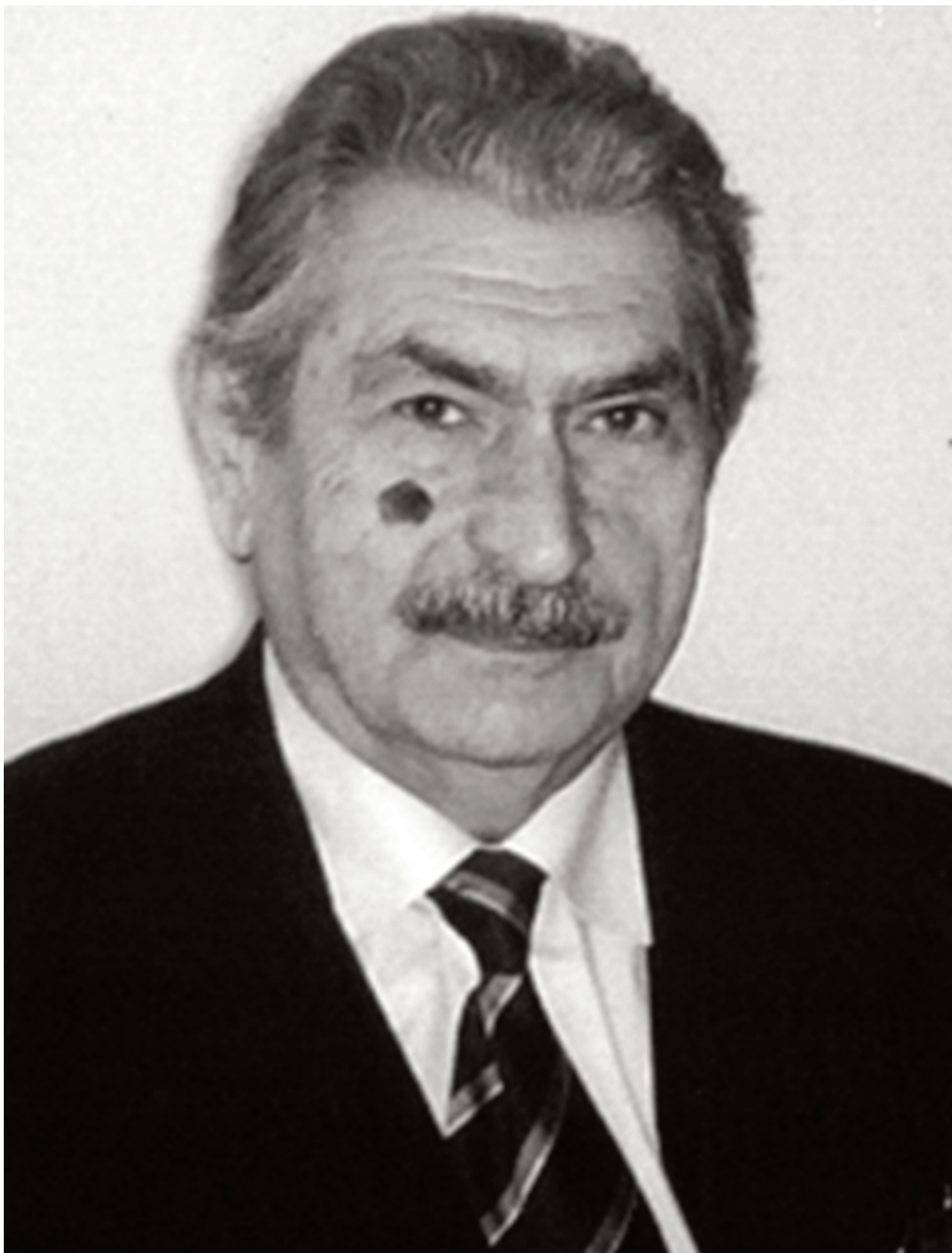

SÖHRAB TAHİR - 95

Biz Azərbaycanın Xalq şairi, dövlətimizin ən yüksək təltiflərinə layiq görülmüş Söhrab Tahirə ədəbiyyatımızın "Milli Qəhrəman"ı deyirdik. O, çox zəngin yaradıcılığı, mənəvi bütövlüyü, Azərbaycan idealına sədaqəti ilə bizim ədəbi nəslin özünün şair obrazına qibtəsini axıracan qorudu. Ən başlıcası, ümidlərini, istəklərini, inamlarını poetik yaradıcılığında oda-alova bükdü. Yaradıcılığının son qərinəsində dəyərli nəsr əsərləri ilə də Azərbaycan uğrunda mübarizəsini davam etdirdi. Yaşadığı taleyin iztirabları onun həyatında çox acı izlər qoymuşdu. İmkan düşən kimi cavanlara sanki vəsiyyət edirdi: "Mən Təbriz namusunu illər boyu canımda daşımaqdan bezmədim, usanmadım. Çünki inanırdım ki, bir gün səsimiz Təbrizə yetəcək. İnanırdım ki, zamanın nə qədər sərt olsa belə, acı külləkləri Səttarxan Sərdari-Millinin, Bağırxan Salari-Millinin, Şeyx Məhəmməd Xiyabaninin, Seyid Cəfər Pişəvarinin Azərbaycan uğrunda idealının mübarizə yolunu tarixdən izsiz, soragsız silə bilməz. Vaxtilə Milli hökumətin təzədən bərqərar olması üçün Tanrıdan vaxt möhləti istəyirdim. İndi o möhləti Qarabağ üçün istəyirəm. Hamınız şahid olacaqsınız, tarixin silkələnən bir zamanı gələcək. Xalqların tarixi yaraları sağalacaq. Azərbaycan öz haqqı üçün qalxacaq. Təbriz ruhu təzədən dirçələcək. Xalqımız Qarabağ yarasını daha tez sağaldacaq...". Böyük Söhrab Tahirin bu vəsiyyət ruhlu düşüncələrini təzədən xatırladıqca onun əzəmətli görkəmi, qürurlu durumu gözlərimin önündə dağ kimi ucalır. Söhrab Tahir bir şair olaraq hissiyyətli sənətkar idi. Onun öncəgörmə ilə dedikləri zamanın uzaqlığına möhtac olmadı. Bu gün istəklər bağımızın çiçəkləri açmaqdadır. Söhrab Tahir Azərbaycanın Xudafərin körpüsüdür. Düşünürəm ki, bu körpünün də bir ağ günü beləcə gəlir.

Əli Rza XƏLƏFLİ.

Söhrab Tahirə məktub

Söhrab Tahir, həsrətlərin dağ oldumu öz yağında,
Gənclik getdi, dərd içində o çağın da, bu çağın da.

Tanrı çəkmiş qara xaldı Azərbaycan xəritəsi
Bütövlüyün vüsəlinə çatıb şair-yanağında.

Alındakı qırıqları Həştadsərdən keçən yoldu,
Qoca qartal yol gözləyir, həsrət çəkir Bəzz dağında.

Zaman ilə cəngə çıxıb yorulmayı, usanmayı,
Tufanlara tapşırdığı taleyinin soracağında.

Söhrab Tahir, bu dünyanın üzü bərkdı, gözlə hələ
Bir gün gələr işıq yanar, anaların çırağında

Ərk qalası incik düşüb, neçə vaxtdı Fədailər,
Harda qaldı, gəlib çıxmır ilin, günün bu çağında.

Səttar xanın, Bağır xanın sümükləri sızıldayı,
Arzuları şaxta vurdu, qış dondurdu budağında.

Söhrab Tahir, namərd dünya od qaladı ürəyində,
Dağ olmayan dərdlərinin yağı yandı cızdağında.

Behrəngini boğan sular boz-bulanıq axır yenə,
Diri gözlü can üstədir o dağın da, bu dağın da.

Min ildir ki, dərd daşıyır sınıq düşüb Xudafərin,
Dərd daşıyır, ələm çəkir o tağın da, bu tağın da.

Söhrab Tahir, əllərini yumruq elə açma hələ,
Nahaq qanım göl-göl olub Xan Arazın qırağında.

Söhrab Tahir, dərd var imiş dərd yanında şükür imiş,
Ağ dəvəni düzdə qoyduq gözümlə qaldı göz dağında.

Tiftik-tiftik heşan oldu, ilmə-ilmə çözüldü,
Qarabağın xalıları yağılarm ayağında.

Bir köşəyin ağrısına əvəz olar bircə yara,
Karvan azar ürəyində sıralanmış yüz dağında.

Üzü dönmüş bu fələk də neçə kərəm diş qıcadı,
Gülüş dondu gözlərin gömgöy olan dodağında.

Dən tutmamış zəmilərin boğazlanır bəlim-bəlim,
Nə biçindi, qansız-qansız... biçinçinin orağında.

(Davamı 2-ci səhifədə)

SÖHRAB TAHİRƏ MƏKTUB

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

* * *

Ürəyimdə bir kitab var - Vətən adlı, dörd qoxulu,
Qoy el görsün nə yazılıb bu kitabın varlığında.

Qoca dərviş, tut əlimdən haray salaq Vətən boyu,
Baş əyərək Xətaiyə - Səfiəddin ocağında.

Kəmanəni çəkmişənsə geri dönməz bir də oxu
Söhrab Tahir, ehtiyatın varmı sənəin sadağında.

Şəhriyarın salamına Heydər baba çağırsa da,
Gordu baba - Ziyarətdən cavab yoxdu Kirs dağında.

Əllərini öz qoynundan çıxarmayıb Pişəvəri,
Bəhram-Gurun tacı qalib iki şirin qucağında.

Savalanın başı qarda, Cıdır düzü duman altı,
Qədr qaldı "Vağzalı"sız, rübəndində, duvağında.

Ürəyində ocaq yanır, Savalandan qar gətirən,
Qardaş hanı, kama çata teylənmişin, naçağın da!..

* * *

Söhrab Tahir, buz bağlayıb azadlığın savaş yolu,
Bir gün olar çat görərək düşüncələr buzlağında.

Sən Məhəmməd Biriyanın iz qoyduğu yoldan keçdin,
Həsərləri misra-misra varlığına sızmağında.

Ürəklərdə ahı yanır İbrahimi Firudin, Firudin,
Diləklərdə günəş doğa xoş xəbərin sorağında.

Bir limana gəmi gələr bir ananın arzusuyla,
Nəsb olar Nəsbəsi istəklərin solacağında.

* * *

Hər yarpağı şapalaqdı Cəbrayılın çinarları
Fəqət neçə ələm yatır gövdəsində, yarpağında.

Ərdəbildən gələn karvan Xudafərin üstə qalib,
Dəvələri yük altında, şair yanır söz dağında.

Neçələri duza gedir, təpəsə də dil-dodağı,
Hələ bilmir sellər yuyub duz da yoxdu, duzlağında.

Mənim adım Əlirzaydı, Əli Rza dedin mənə,
Otuz ildir qalmışam mən haqqı-sayın qınağında.

* * *

Ellər köçüb, yurdu talan... ocaqların yeri qalib,
Dərd əlindən dağa çıxan Füzulinin yaylağında.

Şıx oğluna gedən namə yetişmədi, Söhrab Tahir,
Çaparını oxladılar, qan quruyub buxağında.

Fələk ilə əlləşməyə qabil meydan istəyirdi,
Qurbaninin təmənnası - qara ilan çalmağında...

İlan tutan ovsunçunun ovsunu da kara gəlmiş,
Ha çağırır, ha üfürür, ilan qalib zolağında.

Ruzigarın pəri sınıb, zaman bizdən üz döndərmiş,
Millət qalib bu dövrənin tənəsində, dolağında.

"Azad olan qardaşına"min bir kələk tor qurulur,
Cəhətimiz itib tamam bu şeytanın duzağında.

Bizim haqqın, həqiqətin səsi çıxmır, divanı yox,
Kor dünyanın meydanında... çovqan topu çomağında.

* * *

Sən gül əkdin, biz gül əkdik, vay dərməyə zəhmət çəkdik,
Çiçəkləri solub getdi o tağın da, bu tağın da.

Səpilən dən şumda qaldı, qarğa-quzğun, quş apardı,
Cücətilər boy vermədi, çölü basan alağında.

Qarabağdan əsən yellər gəlib keçir ürəyimdən,
Həsərlər, hicran bardaş qurub gözlərimin bulağında.

Xələflinin söz tufanı ərşə qalxar, tüğyan edər,
Söhrab Tahir, yağların donar onun sazağında.

Qəm eləmə, Söhrab Tahir, hardan baxsan görünürsən
Əbədiyyət heykəlisən Azərbaycan torpağında.

O yolları keçən bilər, necə odlar ayaqladın,
Hilalın da bədirləndi Azərbaycan bayrağında.

II hissə

Söhrab Tahir, nələr yatır dilimizin qadağında
Təbriz dadı, tamı verən şirinliyi damağında.

Çiçək açan bu həsrətin Təbriz adlı qibləsi var,
Tutuyadı gələn tozu Cavad Heyət ayağında.

Sazlı-sözlü Şəhriyarın nəzir dedim cəddinə mən,
Qismət ola, qurban kəsəm, Göy məscidin qabağında.

Dəniz kimi dalğalanan saçlarına baxıram mən,
Ayna sular gümüşlənir, xəyalımın qaymağında.

İstəyirəm məlhəm olsun, dərman olsun misralarım,
Sağalmayan yaraların qopar-qopmaz qaysağında.

Xəyalımda ilham adlı köhlən süzür yel qanadlı,
Sal qayada ləpir qoyar, çınqıl çatlar dırnağında.

Şah vüqarın əyilməsin, Qoca Qafqaz qürurlusan,
Söhrab Tahir, dinlə məni, Tanrı dursun dayağında!..

* * *

Bu dünyanın gərdisinə göz qoyuram - əmması var,
Söhrab Tahir, günah varmı əmmasında, ancağında?!

Kəndirini dolaşdıran kimdi axı, nədi axı -
Görən kimin marağı var bu dövənin xıxmağında?

Gülüstanda şaqqa vurdu, Türkmənçayda şişə taxdı
C?llad əli - təhəri var yandıрмаğın, yaxmağın da.

Daş yağarsa göy üzündən baş yarılar, göz tökülər,
Harayına aman olmaz ağıllının, axmağın da.

Yüz illərdir bu daş yağır, fələk bizə rəhm eləmir,
Daş göyərmiş, bitmiş axı... qısır göylər yağmağında.

Neçə kərəm tonqal qurub, od gözlədik - Ulu Tanrı
Bir qor atsın - Tanrının da qovu yoxdur çaxmağında!

Bu kələfin çözüni yox, çox dolaşmış, açanı yox,
İpin ucu əldən düşüb diyirlənən yumağında!

Niyyətlər də boşa çıxdı, "qulaq falı" bəd gətirdi,
Çərşənbələr sınaırıq... fələk özü saymağında...

* * *

Söhrab Tahir, o sahilə bu sahilə göz yaşları
Suya döndü, selə döndü - Araz olub axmağında.

Alabəzək dirəklərin, tikan dolu məfillərin
Ağlayan var, sızlayan var həm solunda, həm sağında.

Təbriz üstü Marağanın gözəlləri pərişandı,
Zülfü gəlməz daramağa bu taleyin darağında.

Odlar yurdu bir anadır, o tay-bu tay - fərqi yoxdu,
Ocaq üstə qovrulmada - tavasında, tabağında.

Şırım açıb ağ üzündə, qanqırmızı arxlar çəkib
Nalələrdir qövsi-qüzeh, anaların cırmağında.

Kəsilməyən kişnərtidir Xocalıdan gələn səda,
Zaman-zaman bu səs qalsın körpələrin qulağında.

Qandı bitən bu torpaqda, çöllərində rənginə bax,
Çəmənlərdə lələlərə, kollar üstə - sumağında!..

* * *

Büryan olan quzu kimi təndirdədi Azərbaycan,
Necə yağlı tikədir gör, kimlər onun marağında.

Təpər yoxsa, qəzəb yoxsa, püskürmərsə vulkan kimi,
Oğullarda birlik yoxsa, nə faydası yarağın da.

Oğul dedim, adı oğul olanlar var, anaları -
Daş doğaydı, bir qara daş... gizləyirdi qurşağında.

Torpaq ilə, Vətən ilə alver edən şərəfsizlər -
Açan olsa görərlər ki, damğası var yançağında.

Tilov atıb, ov gözləyir neçə namərd bu Vətənə
Sinə söküüb, qan sümürür, parça-tikə caynağında.

Xəncərini çəkən şərin qəsdini ancaq iki gözdü,
Susuz Xeyir naçar qalib, damlası yox bardağında.

O günlərin şahidisin canlı heykəl timsalında
"Heyrət ey büt" nidası var qocanın da, uşağın da.

Sənəin mayan safdır, şair, halal südlü o ananın
Abi-kövsər hikməti var çeşməsində, qaynağında.

Anan səni heykəl doğdu, göz yaşıyla cilaladı,
Sinəsində od qaladı, qızdırmağa qundağında.

* * *

Söz dəryası nə dərinlik, qəvvas olub üzən bilər,
Dərinlərə üzümün incisi çıxmaz qarmağında.

Söhrab Tahir, bu ummunda "üzüb gəldim" deyənlər var,
Necə üzüb, bircə damla nəm də yoxdur balağında.

Öz ağılından gileylənən olmasa da, qoca dünya
Oyunaqdır Lənəttullah kor şeytanın barmağında.

Sən sözüənə arxalandın, söz də səni uca tutdu,
Gücü çatmaz susdurmağa qadağanın, yasağın da...

Özü boyda səngər oldu savaşa Azərbaycan,
Dağlar sənə söykək durdu, sinə sərdin qarnağında.

* * *

"Adı sənəin, dadı mənim" məsəli var dilimizdə,
Əkən, biçən kəndlinin də dəni yoxdur çanağında.

"Şair olan qəm də yeyir", - dedi böyük Səməd Vurğun
Bu yollarda kimlər yorğun, kimlər xəstə - yatağında.

- Əkən bizik, biçən bizik, alın təri bizdən gedir,
Torpaq bizim qismətimiz peşrovunda, başağında.

Ala öküz kövsək çalır, xumar-xumar yatır hələ
Xəbəri yox, neyləyəcək qalxan öküz durmağında.

Hodaqçısı qırmancını şaqqudadır - bu dünyanı
Buynuzunda saxlasa da səbri varmış hodağın da.

* * *

Yuxuların çin olmadı, gözləməkdən cana doydun,
Əl göz üstə - bu dərdlərin kurqan olan qalağında.

(Davamı 16-cı səhifədə)

SÖHRAB TAHİRƏ MƏKTUB

(Əvvəli 2-ci səhifədə)

Füzulinin dilidirmi, çörək kimi tapdalanır,
“Türkə xərdir” deyənlərin qəsdı nədir danmağında?

Bu dərdləri görə-görə öz içindən alışırsan,
Tüstülənən vulkanları mən görürəm yanmağında.

Qana-qana, vara-vara bəlalara düçar oldun,
Əlbəttə ki, öz bəlası anlamağın, qanmağın da.

Göyçə yoxdur, Dərbənd yoxdur, Qarabağın qanı süzür,
Borçalı da can üstədir bu taleyin sınağında.

Dağ sütunu - kişilərin heykəlləşən cəsədləri
Keşik çəkir ruhlarına - güllə yeri papağında.

Qəza-qədər pənah yeri, sovuşmadı qada səndən,
Harda olsan gəlib tapar sarayında, otağında.

Min bəlaya sinə gərdin, Söhrab Tahir, səd heyf ki,
Son mənzili bu torpaqdır qorxağın da, qoçağın da.

Fikirlərdə, duyğularda göyərirdi neçə fidan,
Yanıb gedir cücərtilər fəsillərin qurağında.

Bədniyyətlər əl altından pərşum edir, su buraxır,
Bata billik siyasətin batağında, sucağında.

Dərdi yaddan çıxıb yaman bəxti kəmin-Qarabağın,
Nankorlar da yallanmada düşmənlərin yalağında,

Avropanın sarayları - “Min bir gecə” nağılları
Nələr itdi, nələr getdi yad ellilər tapdağında,

Gücü çatan yükü çəkib aparsa da nə faydası,
Biz soxarlar yançağına gönü qalın ulağın da.

Çoxlu mənşəb qulları da çıxdı püsdən, təvərədən,
Yağ saxlayan olarmı heç iştə qərisi, qursağında.

Bir çobanın oğluyam mən, atam Zalın arxasında
Oğruların gözü qaldı arığında, axsağında.

Bir quruşa dəyməyənlər məmləkəti bada verdi,
Günahkarı axtarma heç yaxınında, uzağında.

Bu cırılmış, bu dağılmış Vətən kürkü tikilməsə,
Min bir tənə, töhmət yatar bu paltarın yamağında.

Qarabağda bağ da vardı, qara salxım ağ da vardı,
Afad gəldi, yel apardı, peyvəndin də, calağın da.

Dağlar tamam yas içində, bağlar solub öz içində,
Qəddi sınıb Xan çınarın... göy sərvini də, qovağın da.

Bir yaraydı Təbriz mənim ürəyimin öz başında,
Qəlbim qalıb Xələflinin yaylağında, qışlağında.

Yanağında qara xalı Qarabağa bənzətmədim,
Dedim, ustad, ağrı qalar ürəyində, dalağında!

* * *

Ömrü verən bir Allahdır, istəyinə qovuşarsan,
Ərşi-əla sənə yerin, göy üzündə - burağında.

Ərənlərə xəbər verin, dünya görmüş müdrik gəlsin,
Para-para bir bədəni bələmişəm söz “ağ”ında.

Gecəmiz də çox uzandı, qurdumuz da ulamadı,
Qurd ağzını bağladılar, bağlı qaldı bıçağında!

Əli Rza Xələfli

04.03.2004